

Kunnskapsdepartementet

postmottak@kd.dep.no

Innspill til stortingsmelding om livslang læring

Det vises til invitasjon til å komme med innspill til departementenes stortingsmelding om Livslang læring og utenforskap.

Tilflyttingsprosjektet i Nordland ønsker å komme med innspill som bygger på erfaringer vi har gjort i forhold til utdanning, opplæring, kvalifisering og norskopplæring **for innvandrere**. NFK v/utdanningsavdelingen sender også innspill til saken.

1. Bakgrunn for innspillet

Prosjekt «Tilflytting- og rekruttering fra utlandet» er vedtatt av Nordland fylkesting, og er en satsing på økt innvandring til Nordland **for å dekke næringslivets behov for arbeidskraft**. Målet er 10 000 nye innvandrere for perioden 2012-2018, og vi ser at dette måltallet kan bli nådd. Skal vi lykkes i å få disse nye samt de som allerede bor her raskest mulig inn i det ordinære arbeidsmarked, må vi legge bedre til rette i forhold til kvalifisering og godkjenning.

Vårt fokus er arbeidslivets behov for arbeidskraft. Vi har erfart at et slikt fokus har gitt oss nye erfaringer om hvordan vårt opplærings- og mottakerapparat og veiledningssystemer generelt fungerer for nye landsmenn. Veilednings- og mottaksapparatet knyttet til kvalifisering (NAV, kommuner, voksenopplæring, videregående opplæring) er i all hovedsak innrettet mot flyktninger. Den store andelen arbeidsinnvandrere de seinere åra har ikke endret på dette, og det gir enkelte uheldige utslag i forhold til arbeidslivets behov for stabil og kvalifisert arbeidskraft. Flyktninger utgjør som kjent bare ca. 15 % av innvandrergruppa. Blant de resterende 85 % innvandrere finnes det betydelig kompetanse som vi trenger i vårt arbeidsliv, men som av ulike grunner ikke utnyttes i dag.

De øvrige innvandrergruppene, spesielt arbeidsinnvandrere, ektefelleinnvandrere og studenter har i for liten grad blitt sett på som en mulig arbeidskårsressurs. Når disse gruppene også faller ut av arbeidslivet, eller bare brukes som midlertidig arbeidskraft gjennom vikarbyråer, får det konsekvenser for hele samfunnet. Vårt fokus er at vi trenger innvandrere til vårt arbeidsliv, at Nordland trenger flere innbyggere i yrkesaktiv alder, og at innvandrere i likhet med norskfødte må kunne forsørge seg selv. Vi må derfor legge bedre til rette for veiledning, for god norskopplæring til alle, for godkjenning av utdanning og gi muligheter til å få bygget på det de evt. mangler av utdanning. Med dette som utgangspunkt, har vi i Tilflyttingsprosjektet sett noen utfordringer som kanskje ikke er like åpenbare hvis en primært har fokus på flyktninger.

2. Om Tilflyttingsprosjektet – mål – tiltak -erfaringer

Mål:

Det overordnede målet for tilflyttingsprosjektet er 10 000 nye innvandrere til Nordland i perioden 2014-18. Delmål er:

Adresse	Postmottak Fylkeshuset 8048 Bodø	Dir.: 75 65 03 21 Tlf.: 75 65 03 00	Saksbehandler: Kirsten Hasvoll Avdeling: Næring og regional utvikling
Besøksadresse	Prinsensgate 100	Faks:	Næring og regional utvikling post@nfk.no
			E-post:

- Gi arbeidslivet i Nordland nødvendig tilgang på arbeidskraft
- Bidra til en mer balansert befolkningssammensetting i Nordland
- Legge til rette for at innvandrerne tar med seg familie og bosetter seg her
- Øke sysselsettingsgraden hos innvandrere, få flere tilsatt i ordinære stillinger og utnytte kompetansen til de som bor her.

Prosjektet er bygget opp rundt 6 pilarer:

- God norskopplæring
- Utdanning og kvalifisering, godkjenning
- Boliger
- Målrettet rekruttering
- Deltakelse, fritid/frivillighet
- Informasjonssystemer

Samarbeidsparter i prosjektet:

De viktigste samarbeidpartene er kommunene i Nordland (44) og bedrifter (offentlige og private):

- NAV – på fylkesnivå og lokalt
- Helse Nord og Nordlandssykehuset
- Universitetet i Nordland
- Høgskolen i Narvik
- Videregående skoler, karrieresentre, OPUS, studieverksted, Nettskolen i Nordland
- Innovasjon Norge
- NHO
- IMDI-nord
- Distriktssenteret
- Frivillige organsiasjoner
- Innvandrersorganisasjoner

Denne listen viser hvor mange som må samarbeide hvis vi skal lykkes, og viser at det kan være krevende å få til gode praktiske løsninger knyttet til utdanning og kvalifisering. Feltet er uoversiktlig, med vanskelig lovverk og mange instanser som ikke er samordnet.

Tiltak i prosjektet

Etter to år har vi iverksatt ca. 40 tiltak – fra store delprosjekter til små enkelttiltak. Vi nevner noen:

- Satset på kvalitet i norskopplæringa. Utdanning i nye metoder (suggestopedi), som nå gradvis tas i bruk i opplæringen i Nordland. Utvikling av nettbaserte tilbud med støtteundervisning og veiledning. Utvikling av praksisrelatert opplæring på arbeidsplassen. Utarbeidelse av veileder «Norskopplæring til ulike grupper innvandrere i Nordland».
- Kompetansebygging gjennom konferanser med stor deltakelse fra alle samarbeidende aktører. Erfaringsspredning, vektlegging av de gode eksemplene, som det blir stadig flere av.
- Bedre karriereveiledning. Nordlands 9 karrieresentre satser på bedre veiledning av innvandrere og bidrar til at de kommer raskere til godkjenning og i utdanning. Utarbeidet «Karriereveiledning av minoritetsspråklige i Nordland».
- Mentorordninger som metode for læring – organisert og tilpasset innvandrere som bor i små samfunn med store avstander.
- Rekruttering av helsepersonell fra Spania hvor rekrutteringen starter med norskopplæring i Spania før de tilsettes, og hvor den enkelte følges opp gjennom betydelig norskopplæring og

mentorering når de kommer til Nordland. Samarbeidsparter: NAV-eures i Norge og Spania, Nordland fylkeskommune, Helse Nord, Nordlandssykehuset. Metodikken som her utvikles skal overføres til andre land og andre yrkesgrupper.

- Etablerer opplæring for innvandrere i samarbeid med kommunene
- Deltakelse, gjennom å bruke innvandrere mer i referansegrupper, som innledere og medarrangører.
- Prioritert bruk av fylkeskommunale utviklingsmidler til en rekke prosjekter i ulike kommuner. Bl.a. informasjonssentraler, opplæring i fiskeindustrien, boligsatsing, fagopplæring, mentorordninger, ny støtteordning til frivillige organisasjoner.

3. Erfaringer vi ønsker å formidle til arbeidet med Stortingsmeldinga

- Det er for mange og ulike instanser som har ansvar for utdanning, godkjenning av utdanning og norskopplæring, og disse er ikke samordnet. Ansvar for en helhetlig utvikling av god norskopplæring i Norge er pulverisert.
- Det finnes nesten ikke tilbud om norskopplæring for de som skal ha det på et høyere nivå. I et fylke som Nordland med 44 kommuner, kjenner vi bare til at det gis to tilbud på høyere nivå, de andre må reise sørover for å få et tilbud.
- Fokuset og pengebruken rettet mot flyktninger og rettigheter, hindrer gode, fleksible løsninger som kan omfatte flere.
- Kommunene burde ha et mye klarere ansvar for opplæring av alle innvandrere. Spesielt for at det finnes fleksible norskopplæringstilbud for alle (ikke nødvendigvis at disse er gratis), og for at innbyggerne får fullført sin utdanning.
- Veiledningsapparatene og offentlig informasjon og tiltak er i for stor grad rettet mot flyktninger, og mange steder ekskluderes andre grupper fra nødvendige tiltak.
- Det er ikke mangel på penger/ressurser som er hovedutfordringen, men mangel på fleksibilitet, samhandling og fokus.
- Det er viktig å skille mellom norskopplæring som eget «fagfelt» og utdanning. Mye av norskopplæringen er knyttet direkte til et utdanningsløp, noe som fører til at de som kun skal lære seg norsk for å kommunisere bedre på jobb, eller de som skal lære seg norsk for å kunne delta i samfunnsliv og lokalsamfunn faller utenom.
- Det finnes nok av gode eksempler og gode tiltak for å få flere innvandrere til å lære seg norsk og skaffe seg nødvendig godkjenning og utdanning. Hvis vi tar lærdom av de som får det til, behøver man ikke å finne opp nye tiltak.
- Ved å sette fokus på disse spørsmålene, skjer det i seg selv mye positivt. Det er nesten så en kan si at systemer og lokalmiljøer akkurat nå bare venter på å komme i gang med å bli bedre.

Konkrete forslag til nye tiltak:

- **Kommunene må få ansvar for at det finnes norskopplæringstilbud** i alle kommuner. Ikke nødvendigvis gratis, men lagt opp slik at også innvandrere i jobb kan følge opplæringen. Mange kommuner gir slik opplæring til alle i dag, til ulik pris og opplegg. Bruker man de ressursene en får fra staten til rettighetsopplæring, må det være mulig å tilby opplæring til flere, også på kveldstid, og nettbaserte løsninger med veiledning. I distriktsnorge er det mange kommuner hvor det i dag ikke finnes tilbud i det hele tatt.
- **Gratis nettbasert undervisningsmateriell.** I dag er nettbaserte undervisningsopplegg knyttet til lisenser og kostnader/begrensninger i bruk. Staten må ta ansvar for at det utvikles og tilbys nettbasert, pedagogisk materiell som kan brukes av alle, og som kan brukes som utgangspunkt/supplement til veiledning og støtteundervisning. NTNU's Learn Now og Calst

er et godt slikt tilbud, men dette er kun på A2-nivå, og det bør komme tilbud også for gruppen som skal lære norsk på et høyere nivå, og tilbud som er yrkesrettet. Eks. Helse, transport, fiskeindustri, oppdrett.

- **Klargjøre grensesnittet mellom grunnskoleopplæring og videregående opplæring.** Lage «mellomtilbud» som sikrer at alle som skal gå på videregående skole, har tilstrekkelig norskkunnskaper og samfunnskunnskaper i bunn når de starter i vgo. Klargjøre ansvar.
- **Kommunene bør vurdere sin organsiering** av arbeidet, slik at den kompetansen de bygger opp i flyktningetjenesten og ved servicekontorene, også kan komme andre innvandrere til gode. Servicetorgene bør for eksempel kunne utvides, eller en kan se på erfaringene fra de kommunene som har laget egne tilflyttingskontor.
- **Styrk karrieresentrene**, øk deres kompetanse og sørg for at bedriftene kjenner til dette systemet og bruker det. Gi dem et formelt ansvar for veiledning av alle fremmedspråklige. Karrieresentrene må være lett tilgjengelige, og tjenesten må være gratis. Alle innvandrere bør komme i kontakt med et karrieresenter innen det er gått 1-2 år av deres opphold. Spesielt er det viktig å nå ektefeller, arbeidsinnvandrere og andre som ikke ivaretas direkte av flyktningetjenesten. Karriereveiledning bør være en rett for alle innvandrere.
- **Økt satsing på fagopplæring for innvandrere.** Samarbeid med bedriftene – hvor de er delvis i jobb, og får opplæringen knyttet til denne jobben. Finansierungsordninger rettet direkte mot bedriftene.
- **Kompetansen i voksenopplæring, videregående skoler og grunnskolen må økes.** Det må stilles krav om formell utdanning også på dette fagfeltet, slik en gjør på andre fagfelt i skolesektoren. Antall lærere med videreutdanning i migrasjonspedagogikk og flerkulturell forståelse må økes i alle skoleslag. For kommunale voksenopplæringer må det settes minimumskrav til kompetanse for at de skal kunne drive opplæring for denne målgruppen.
- **Fylkesmennenes og VOX' kompetansehevingsprogram** bør omfatte alle som underviser fremmedspråklige, ikke bare de som jobber ved kommunale voksenopplæringer.
- **Universitet og høyskoler må sørge for at utenlandske studenter lærer norsk** og får en naturlig tilknytting til lokalsamfunn og arbeidsliv. De må også tilby norskopplæring på «høyere» nivå, det vil si de som skal fram til for eksempel Bergenstesten.
- **Kompetansen på NAV må styrkes**, og fokus og drøftinger om hva som skal til for å bistå denne målgruppen i arbeidssøknader må styrkes betydelig. I dag får de ikke den hjelpen de trenger. Vurdere nye, mer målrettet virkemidler for å få innvandrere videre til fast, ordinær jobb.
- **NAV-eures bør styrkes**, slik at de i større grad også kan veilede sine lokalkontor og lokale bedrifter. De gjør en svært god jobb, og den kompetansen de har bør deles med langt flere.
- **Godkjenningsordninger må forenkles** og det bør vurderes om ikke kravene til godkjenning av utenlandsk utdanning er for strenge.
- **Innovasjon Norge** må i større grad legge sine virkemidler opp med tanke på innvandrerbefolkningen. Spesielt gjelder dette for ulike opplæring og veiledningsprogram. Opplegg for god etablererkunnskap er for eksempel viktig.

Vedlagt følger de to veilederne vi har laget; «Norskopplæring til ulike grupper innvandrere i Nordland» og «Karriereveilederen». Vi har erfart at denne typen guider blir tatt svært godt imot.

For øvrig viser vi til vår hjemmeside: <https://www.nfk.no/tjenester/regional-utvikling/tilflytting/>

Med hilsen

Arve Knutsen
Fylkesråd for næring

Kirsten Hasvoll
Prosjektleder Tilflyttingsprosjektet

Dette dokumentet er elektronisk godkjent og har derfor ikke underskrift.

Hovedmottakere:
Kunnskapsdepartementet postmottak@kd.dep.no

Kopi til:
NAV Nordland Postboks 374 8001 BODØ

Vedlegg	DokID
norskopplæring pr. 8.4.2015	558625
Veileder karrieresentrene	558626